

FAGOPPGAVE

Den profesjonelle barnehagelæreren - Likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen

Utarbeidet av:

Tonje Salomonsen

Studium:

Deltids førskolelærerutdanning (2012)

Innlevert:

Høst 2015

Sammendrag

Vi har fått i oppgave å lage en undersøkelse som omhandler *Den profesjonelle barnehagelæreren*. Mitt tema for undersøkelsen er *likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen*.

Formålet med oppgaven er å formidle viktigheten av likestillingsarbeid i barnehagen. Dette viser seg å være et nedprioritert tema, noe som kan gi konsekvenser for barnets identitetsskaping.

Problemstillingen min er: *Hvordan oppfatter barnehagelæreren likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen?*

For at oppgaven skal få et helhetlig perspektiv, har jeg valgt å finne teorigrunnlag som belyser likestillingsbegrepet, likestillingsarbeid i barnehagen og ulike kjønnsdiskurser. For å finne svar på problemstillingen har jeg valgt å bruke intervju som metode.

En hovedkonklusjon jeg sitter igjen med etter å ha skrevet oppgaven er at refleksjon sammen med hele personalet der man deler kunnskaper og erfaringer, danner lik kompetanse på området hos hele personalet. En lik oppfatning er at likestilling handler om at vi er likeverd, og at gutter og jenter skal ha like muligheter til deltakelse i barnehagehverdagen.

Forord

En person sa en gang til meg at kvinnens rolle var å lage mat, vaske klær og rydde huset. Jeg stoppet opp å reflekterte over akkurat det. Det er jo så mange andre ting jeg som kvinne heller har lyst til å gjøre.

Først og fremst ønsker jeg å rette en stor takk til Anita Berg-Olsen for støtte og motivasjon underveis i prosessen.

Takk til informantene som stilte opp til intervju i undersøkelsen. Takk til medstudenter for gode samtaler og oppmuntring. Takk til min venninne som leste korrektur på oppgaven.

En spesiell takk til min samboer som har stilt opp til gode samtaler, og som har holdt ut med meg gjennom høsten.

Innholdsliste

1.0 Innledning.....	s. 5
1.1 Problemstilling.....	s. 5
1.2 Rapportens formål.....	s. 6
1.3 Rapportens oppbygning.....	s. 6
1.4 Førforståelse.....	s. 6
2.0 Likestilling og kjønn i barnehagen - teorigrunnlag.....	s. 7
2.1 Likestilling som begrep.....	s. 7
2.2 Likestillingsarbeid i barnehagen.....	s. 8
2.3 Kjønnsdiskurser i barnehagen.....	s. 9
3.0 Hva er metode?	s. 11
3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode.....	s. 11
3.2 Valg av metode.....	s. 11
3.3 Datainnsamling.....	s. 12
3.4 Ethiske overveielser og feilkilder.....	s. 12
3.5 Presentasjon av informanter.....	s. 13
4.0 Analyse og tolkning av funn.....	s. 14
4.1 Likestilling.....	s. 14
4.2 Tilrettelegging for likestillingsarbeid.....	s. 15
4.3 Voksnes holdninger og forventninger.....	s. 15
4.4 Flere måter å være kjønn.....	s. 16
5.0 Drøfting.....	s. 17
6.0 Konklusjon.....	s. 20
7.0 Avslutning.....	s. 21
8.0 Litteraturliste.....	s. 22
Vedlegg1.....	s. 23
Vedlegg2.....	s. 25

1.0 Innledning

Som en del av avsluttende eksamen skal sisteårsstudentene skrive en profesjonsoppgave med hovedtema *den profesjonelle barnehagelæreren*. I forhold til hovedtema skal vi ta for oss et undertema, som for meg ble *likestilling mellom kjønn i barnehagen*. Rapporten skal bygge på en undersøkelse som er gjort i barnehagefeltet.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2011) beskriver under barnehagens formål, verdigrunnlag og oppgaver at likestilling skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. Det skal også legges vekt på å oppdra barna til å skape et samfunn som er likestilt. Jenter og gutter skal ha like muligheter til deltakelse i aktiviteter og ellers i hverdagen. Jenter og gutter skal ha like muligheter til å bli sett å hørt. Det står også noe om at personalet må se og reflektere over sine egne holdninger i møte med barna, samtidig som de skal kunne se og reflektere over forventninger samfunnet setter til jenter og gutter. (Kunnskapsdepartementet, 2011). Er det samfunnets tradisjonelle forventninger som setter grenser for hva gutter og jenter skal kunne gjøre i barnehagen?

Under barnehagens samfunnsmandat i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011) står det at barnehagen skal anerkjenne barndommens egenverdi. Barnehagen skal legge gode rammer for barna, der utfordring og trygghet skal være sentralt. Det står også at barnehagen skal være et sted der diskriminering ikke skal forekomme, og at demokrati og likestilling skal fremmes. (Kunnskapsdepartementet, 2011).

1.1 Problemstilling

Problemstillingen som er valgt for denne fagoppgaven er:

”Hvordan oppfatter barnehagelæreren likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen?”

Ut i fra problemstillingen ønsker jeg å fokusere på de voksnes holdninger og forventninger i forhold til likestilling mellom gutter og jenter. Jeg vil også undersøke om det er ulike eller like muligheter til deltakelse for gutter og jenter i barnehagen.

1.2 Rapportens formål

Formålet med rapporten er å undersøke om barnehager i dag arbeider med likestilling, og hvordan det gjøres. Jeg har også lyst til å finne ut hva førskolelærere legger i begrepene likestilling, og hvordan disse begrepene kommer frem i lys av teori og praksis.

Jeg ønsker at barnehagelæreren skal få muligheten til å reflektere over hvordan de selv oppfatter likestilling, og hvordan fokus det er på likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen.

1.3 Rapportens oppbygging

I denne undersøkelsen vil jeg som forsker ta for meg likestilling mellom kjønn i barnehagen gjennom ulike litteratur og fra ulike styringsdokumenter. Deretter vil jeg komme inn på valg av metode, presentasjon av informanter, etiske overveielser og feilkilder, førforståelse, datainnsamling og resultat av forskningen som er gjort ute i praksisfeltet. Til slutt vil jeg presentere en drøftingsdel av undersøkelsen.

1.4 Førforståelse

Problemstillingen jeg har valgt har vekt interesse i meg fordi at likestilling mellom gutter og jenter ofte blir gjennomsliktig og lite prioritert i barnehagene. Mange har en formening om hva likestilling mellom gutter og jenter er. Men er det egentlig likestilling? For meg er ikke likestilling at alt skal nøytraliseres. Likestilling er heller ikke for meg at barnehagen har kjønnsnøytrale leker. For meg er likestilling like muligheter for jenter og gutter til å delta i de samme aktivitetene og gjøremålene som skjer i barnehagen.

Det er ikke slik at gutter ikke skal få være gutter og jenter ikke skal få være jenter, men forventningene som settes for hva gutter og jenter skal være. Har gutter på lik linje med jenter rett til å snakke om følelser? Eller er det forventet av de voksne at guttene skal være tøffe nok til å håndtere slike følelser selv? Det er denne balansen som for meg er løsningen på hvordan likestillingsarbeid skal fungere på best mulig måte.

I neste del skal jeg ta for meg likestilling og kjønn i barnehagen som teorigrunnlag. Der vil jeg ta for meg teori som er relevant for å kunne drøfte problemstillingen min.

2.0 Likestilling og kjønn i barnehagen – teorigrunnlag

Når man skal skrive en oppgave der man skal drøfte over ulike fenomener, er det en trygghet for meg å ha et teorigrunnlag å støtte seg på. Hensikten med å ha teori med i en slik undersøkelse, er at vi kan presisere problemstillingen, men også å komme frem til en løsning eller drøfting med hjelp av en beskrivelse av virkeligheten. (Dalland, 2012).

2.1 Likestilling som begrep

Likestilling handler om å bli anerkjent som den man er eller vil være. Det handler om å bli tatt på alvor. Det handler om å bli sett å hørt, og det handler om at barnet skal få anledning til å virke inn på sin egen hverdag i barnehagen. Når barnet har muligheten til å være den de har lyst til å være, uforstyrret av de tradisjonelle forventningene til kjønn, snakker vi om likestilling. (Askland og Rossholt, 2012).

Det er i samspillet mellom de som leker og lekematerialet som er der som bestemmer hva barna kan gjøre. Dersom vi hadde en lekende likestilling, ville det vært en fellesnevner for leketøy, i stedet for «gutteleker» og «jenteleker». Fortellinger og eventyr ville handlet om alle barna, og alle kjønn. Ikke nødvendigvis at prinsen skal redde prinsessen. Alle, på tvers av kjønn ville fått testet ut de ulike rollene som står til lekematerialet – at dukkene skal pleies, de skal få omsorg og kjærlighet, mens actionfigurene skal få slåss og redde verden. I leken skulle det blitt et fritt miljø der både gutter og jenter fikk kjenne på å kjempe, og å vise omsorg. Lekende likestilling ville gitt barna muligheten til å utforske ulike roller i trygge rammer. De hadde fått brukt hele sin fantasi, der dukker kjemper mot de onde, og Batman steker fantastiske gode vaffelkaker. (Henkel og Tomicic, 2011)

Fra vi er små til vi blir selvstendige møter vi ulike situasjoner som spiller inn på hvordan det er forventet at vi skal være. Barn vokser opp med omsorgspersoner som rollemodeller. Den lille gutten vet at han er samme kjønn som faren, og identifiserer seg med faren. Etter hvert imiterer også gutten det som faren gjør. Ubevisst former gutten seg slik som faren er. Gutten opplever etter hvert at faren står når han går på do, eller at han aldri går i rosa eller i kjoler. Det samme skjer med jenten som vokser opp. Hun identifiserer seg med moren, og imiterer tingene hun gjør. Det er dette som danner grunnlaget for den vi er. Ubevisst settes det en forventning til hva de ulike kjønnene skal være. Og i slike situasjoner er det barnet selv som

forsker på hvordan man skal være i forhold til det biologiske kjønn man har. (Knudsen, 2005).

I temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen (2006), står det at likestilling ikke bare er like muligheter for deltakelse for gutter og jenter. Men det omhandler også at det er flere måter å være gutter og jenter på. Barnet er ikke bare jente eller gutt i barnehagen. Barna "kjønnes" hele tiden av seg selv, av de andre barna og av de voksne, gjennom ulike, varierte aktiviteter i barnehagen. De som er rundt barnet har også ulike forventninger til hva barnet skal være. Det er heller ikke noe fasitsvar på hvordan man skal være som gutt eller jente, men man kan anta det typiske for de ulike kjønnene. Det er også viktig å tenke på at barna *har* et kjønn, men at de ikke nødvendigvis *er* kjønn de har.

I temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen (2006) skriver at det biologiske kjønn er det kjønn man er født med, mens sosialt kjønn er det kjønn man er. Det sosiale kjønn får man gjennom forventninger det sosiale systemet har til deg. Sosialt kjønn kan også defineres som de forventningene man har til de ulike kjønnene. Disse forventningene kommer av at vi vet om det biologiske kjønn. (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Betydningen av det biologiske kjønn får mening i det sosiale. Hvordan forventninger det er som settes for barnet, hvilken forståelse som ligger bak, hvordan barnet blir snakket til, og hva som skjer i det praktiske arbeidet. Innholdet av kjønnene vil kunne endres i samspill med andre mennesker. (Jones og Otterstad, 2011).

2.2 Likestillingsarbeid i barnehagen

Hvordan de voksne møter jenter og gutter har mye å si for hvordan likestillingsarbeidet gjenspeiles i barnehagen. De voksne er rollemodeller for barna, og uansett om den voksne er mann eller kvinne, har man forventninger til hvordan barna skal være ut i fra hvilket biologiske kjønn de har. (Öhman, 1999).

Likestilling handler i stor grad om synet på mennesker. I dette tilfellet synet på jenter og gutter, kvinner og menn i barnehagen. I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011) står det at barnehagens pedagogikk skal gjenspeile likestilling, og at jenter og gutter skal ha like muligheter. Men hvordan vi forstår likestilling er avgjørende for hvordan vi

arbeider med det i barnehagen. Stort sett er personal i barnehager enig hva likestilling er og skal være, men når man kommer ut i felten å ser på det praktiske arbeidet som blir gjort, er det svært mange ulikheter. Likestilling handler ikke bare om hvor mange kvinner som arbeider i barnehagen i forhold til menn, men om motiver og verdier som blir lagt bak handlingene som blir gjort. Det handler for det første om retten til å bli sett og hørt, og deretter å bli anerkjent på ulike måter. Det handler ikke om *hva* man blir sett og hørt på, men *hvordan* den voksne anerkjenner barnet. Likestilling mellom kjønn i barnehagen handler om at alle barn uansett kjønn har like rettigheter til deltakelse, lik rett til utstyr og lik støtte fra personalet. (Askland og Rossholt, 2012).

Barnehagelæreren som skal arbeide med likestilling i barnehagen trer inn med egne verdier og erfaringer med det å være kjønn. Dette vil prege hvordan personalet samhandler med barna. Å arbeide i barnehage krever derfor profesjonalitet og at man er bevisst på sine egne holdninger og væremåter. Den profesjonelle barnehagelæreren må derfor reflektere hele tiden hvordan han eller hun opptrer når møtet med barna skjer. Helt til personalet blir bevisste og har reflektert over holdningene sine og væremåtene sammen med barna er de ukritiske og tenker kanskje ikke så mye over det de i praksis gjør. Men dersom man reflekterer med hele personalet hvordan måter som er hensiktsmessig å møte barna på, er det lettere å sette inn likestilling som en naturlig del av hverdagen. Dersom det kun er barnehagelæreren som er bevisst på likestillingsprinsippet, kommer man nok heller ingen vei i likestillingsarbeidet. (Friis og Hornslien, 2015).

2.3 Kjønnsdiskurser i barnehagen

Skillet mellom kjønnene kommer ofte fra lekene som blir laget til de ulike kjønnene. Hva er det egentlig vi forteller barna når jentelekene er dukker som skal kles av og på, og som ikke kan stå av seg selv? Jentelekene går ofte ut på å kle på dukkene moteklær, akkurat som Barbie. Hun er slank, har struttende bryst og langt skinnende hår. Å kjøpe en Barbie innebærer at brukeren kler av og på, å bruker dukken i rolige rollelek. Mens guttelekene er ofte maskuline dukker, overfylt med muskler og markerte kinnbein. Figuren kan stå av seg selv, og er laget for å tåle en støyt. Guttedukkene har også ordet ”action” i seg, og det innebærer at de skal brukes i lek som er spenningsfylt og ekstrem. Guttedukkene skal redde verden, og slåss mot de onde. Jenter og gutter får altså utdelt ganske ulike roller gjennom slike leker. Til og med eskene som lekene kommer i lager et skille. Eskene til dukkene har ofte myke kanter, har rosa eller andre varme farger som emballasje og er kanskje pyntet med glitter. Mens

eskene som kommer til actionfigurene har ofte kalde og harde farger, spisse kanter og et skummelt trykk på. (Henkel og Tomicic, 2011). En annen ting som er med på å lage et skille mellom gutter og jenter er hvordan lekene skal brukes, og hva som kommer fram i reklamene at de skal brukes til. Dukkereklamene innebærer ofte en fortelling om at brukeren må gi dukken omsorg og kjærlighet fordi den er som en ordentlig baby. Mens i reklamene til actionlekene forteller de at man skal kjøre dem, fly dem og bekjempe verden. Disse fortellingene om lekene levner ikke mye til barnas fantasi i leken, og det er forventet hva som skal gjøres med lekene avhengig om du er gutt eller jente. Det er vanskelig å finne leker på butikkene der menn har omsorgsrollen og pleier dyr eller mennesker, og der kvinner har helterollen eller er pilot eller mekaniker. En konsekvens av dette er at guttelek ofte blir veldig fysisk og utspiller seg over større områder, mens jenteleken ofte er stillesittende og rolig. Guttene får øvd på grovmotorikk og mot, og jentene finmotorikk og konsentrasjon. (Henkel og Tomicic, 2011).

Jenter og gutter er forskjellige på mange måter. I lek snakker ofte jenter om følelsesmessige ting som hvordan dukken har det, om dukken ligger behagelig eller hvordan dukken følte seg når hun ikke fikk melk. Relasjonen mellom jentene dannes ved å snakke om følelsesmessige og intime forhold gjennom leken. Hos guttene er det en helt annen type lek som inntreffer. De snakker om hva figurene er i stand til å gjøre, eller diskuterer hvordan krefter figurene har. De snakker om handlinger og funksjoner, og ikke om følelser eller motiver. (Knudsen, 2005).

Når man tenker på likestilling tenker man ofte på fargene som er knyttet opp mot de ulike kjønnene. Fra barna er små kjøper foreldre klær med farger til de ulike kjønnene. De fleste kjøper rosa, eller andre lyse farger til jentene, mens til guttene går det i blått og andre mørke farger. Men det man kanskje ikke tenker på er hvordan man da framstiller kjønnene i en praktisk sammenheng. Skitt synes bedre på lyse klær enn mørke klær, og det forventes av de som har på de lyse klærne at de ikke skal grise ut klærne, og at de må være forsiktig med hva man skal gjøre når man har de på seg. De barna som har mørke klær kan være mindre forsiktig, fordi skitten som kommer på klærne synes ikke like godt. Dessverre er det slik at jentene ofte har de lyse klærne, og guttene de mørke. (Henkel og Tomicic, 2011).

I neste del skal jeg ta for meg hva en metode er, og hvilke metoder jeg har valgt for å finne løsninger på min problemstilling.

3.0 Hva er metode?

En metode er framgangsmåten vi velger å bruke for å skaffe kunnskap eller svar på noe vi vil undersøke. Metoden vi velger skal hjelpe oss å samle inn data og informasjon som er relevant for det vi ønsker å finne ut av, og som kan hjelpe oss å finne løsninger eller svar på undersøkelsen. Dersom man har valgt en uheldig metode, vil man nok heller ikke kunne finne svar på det vi ønsker å finne ut av. (Dalland, 2012)

3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

Når man velger å utføre en *kvalitativ* metode, er man ute etter opplysninger eller meninger hos informanten som deltar i undersøkelsen. Med en slik metode vil man også komme mer i dybden når man skal lete etter svar på problemstillingen. Ord som kan være med på å beskrive en kvalitativ metode er: følsomhet, dybde, det særegne, fleksibilitet, nærhet til feltet, helhet og forståelse. Dersom man er ute etter tall, eller statistikk i undersøkelsen, kan man utføre en *kvantitativ* metode. Slike kvantitative metoder kan være for eksempel spørreundersøkelse eller avkrysningsskjema. Med en slik metode får man ikke noen innsikt i meningene eller oppfattelsen hos informanten som deltar i undersøkelsen. Ord som kan beskrive denne metoden er: presisjon, bredde, gjennomsnitt, system, deler og forklaring. (Dalland, 2012).

3.2 Valg av metode

Jeg har valgt en kvalitativ metode, der jeg skal intervjuer for å forske på problemstillingen min: *Hvordan oppfatter barnehagelæreren likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen?*. Jeg har også valgt å observere dersom jeg får rom til det ute i feltet. Grunnen for at jeg har valgt disse metodene er fordi jeg mener at de kommer til å gi meg gode data, og at jeg får problemstillingen min belyst på en faglig og interessant måte. Gjennom intervjuet har jeg også muligheten til å komme med spørsmål underveis, og barnehagelæreren har mulighet til å avklare uklarheter eller misforståelser. I intervjudelen har jeg valgt å bruke lydopptak, noe som er med på å få med alle detaljer og alt som blir sagt. Dersom jeg skulle ha skrevet i stedet, ville jeg kanskje mistet mye viktig stoff som barnehagelæreren snakker om.

3.3 Datainnsamling

I forkant av intervjuene og observasjonene sendte jeg ut brev til informantene om hva undersøkelsen innebærer, og at jeg ønsket meg en barnehagelærer fra storavdelingen til intervjuet. Jeg sa også at jeg ønsket å observere barnehagelærerens tilhørende barnegruppe dersom jeg hadde behov for det. Jeg informerte også i brevet om at jeg ønsket å bruke lydopptak under intervjuene, for å få med meg alt som ble sagt.

Jeg fikk positiv tilbakemelding fra én av barnehagene bare to dager etter at informasjonsskrivet var sendt via e-post. Vi avtalte dag og tidspunkt. Da jeg kom til barnehagen ble jeg godt tatt i mot. Jeg fikk en kort omvisning på storavdelingen. Deretter satte jeg meg ned for å observere. Da vi skulle gjennomføre intervjuet, satte vi oss i et møterom, der vi var uforstyrret fra barn og andre voksne.

Fra den andre barnehagen jeg hadde sendt forespørsel til, fikk jeg ikke noe svar. Etter å ha forsøkt å kontakte fire barnehager fikk jeg endelig tak i noen som kunne tenke seg å delta i undersøkelsen. På grunn av arbeid fra min side, og travle dager i informantens barnehage var det utfordrende å finne tid til intervjuet. Men vi kom til enighet og jeg kunne nå komme å utføre intervjuet mitt og mulige observasjoner. I denne barnehagen ble jeg også møtt med positivitet og engasjerte voksne. Jeg fikk omvisning rundt i barnehagen. Deretter tok vi intervjuet på personalrommet.

3.4 Etiske overveielser og feilkilder

Når man skal ta etiske overveielser, må man ikke bare tenke på anonymitet, taushetsplikt og samtykke, men også om undersøkelsen som gjøres i feltet er til det positive for begge parter. Man må også tenke på hvilke konsekvenser den planlagte undersøkelsen har for barnehagen som skal delta. (Dalland, 2012). Med min undersøkelse ønsker jeg at barnehagelærere og barnehager skal få et innblikk i likestillingsdebatten, og forhåpentligvis skaffe seg en bredere kompetanse på likestillingsfeltet. Med å være med i en slik undersøkelse, mener jeg at informantene får sett deres likestillingsarbeid med nye øyne, noe som kan hjelpe dem på veien videre. Derfor mener jeg at undersøkelsen min er til det positive for begge parter.

I forkant av observasjonene og intervjuene har jeg spurt om å få skrive under taushetserklæring. Jeg har også fortalt hvordan jeg vil holde informasjon og data konfidensielt

og anonymt ved å slette lydopptak rett etter transkribering. Jeg har også fortalt at barnehagens og informantens navn vil holdes anonymt.

Feilkilder er også en viktig faktor å tenke på når man skal skrive en fagoppgave. Med feilkilder menes det å være bevisste på hvilke konsekvenser det får hvis man for eksempel velger å undersøke på sin egen arbeidsplass. Dersom man undersøker på sin egen arbeidsplass kan det være vanskelig å se situasjoner med kritiske øyne. Det kan også være vanskelig dersom en kollega blir misforstått, eller at det blir personlig. Derfor har jeg valgt å undersøke informanter i barnehager som jeg aldri har hatt noe forhold til tidligere.

3.5 Presentasjon av informanter

Når jeg skal presentere informantene som har deltatt i undersøkelsen, velger jeg å presentere de som barnehagelærer 1 og barnehagelærer 2 (BL1 og BL2).

Jeg har besøkt to barnehager. Én av barnehagene var privat, mens den andre var kommunal.

BL1:

Kvinnelig barnehagelærer i 20-årene. Ganske nylig utdannet. Har også gått Reggio-Emilia studiet. Hun har arbeidet i barnehage i mange år. Hun arbeider per dags dato som pedagogisk leder på storavdeling.

BL2:

Kvinnelig barnehagelærer i 30-årene. Ferdig utdannet for ca. 10 år siden. Hun arbeider per dags dato som pedagogisk leder på storavdeling.

Neste del av rapporten er en analyse. Der skal jeg legge fram hvordan jeg tolker det informantene forteller i intervjuene.

4.0 Analyse og tolkning av funn

I denne delen av rapporten skal jeg legge fram hva som kom ut av intervjuene jeg hadde med informantene. Spørsmålene i undersøkelsen er med på å finne svar på problemstillingen min: *Hvordan oppfatter barnehagelæreren likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen?*

Når jeg legger fram intervjuene velger jeg å omtale informant 1 som BL1 og informant 2 som BL2. Ettersom det er de samme spørsmålene som er stilt i intervjuene, skriver jeg først temaet for spørsmålet som ble stilt, min tolking av det BL1 og BL2 sier, deretter svarene som kom fra begge barnehagelærerne. Svarene er direkte sitater, og derfor skrevet i kursiv. Jeg velger å ikke ta med alt som ble sagt i intervjuet, men det som er mest relevant i forhold til problemstillingen min. Til slutt skal jeg ta for meg en usystematisk observasjon som ble gjort i BL1s barnehage.

4.1 Likestilling

Det er helt klart ulike oppfatninger på hva likestilling er. BL1 sier at det ligger et tradisjonelt syn på hva gutter og jenter skal være, noe som ofte kommer fra de voksne. Hun sier også at likestilling handler om å gi barna den samme muligheten til deltakelse uansett kjønn de har.

BL2 sier at likestilling er å nøytralisere leken, og at kjønnene er like og har det samme utgangspunktet. Da jeg stilte spørsmål om hva likestilling for den enkelte barnehagelærer er, svarte de:

BL1: Likestilling handler om så mye mer enn rosa eller blå. Det handler om hvordan vi oppfatter unger, og hva vi tenker er normal atferd for gutter og jenter. Vi har en forestilling om at gutter er så aktive og jenter er så rolige. Gutter leker krig, og jenter perler og leker med dukker. Kanskje gjør de det noen ganger, men det er fordi de er styrt inn i noen kjønnsroller allerede fra de er små. Det er vel kanskje det vi prøver å unngå her i barnehagen. Ungene er jo ganske åpne. Det er de voksne som sitter med fordommene. Likestilling er for meg å åpne opp for like muligheter uansett kjønn.

BL2: Jeg tenker at likestilling handler om at kjønnene er like. Vi har samme utgangspunkt, og vi er likeverd.

4.2 Tilrettelegging for likestillingsarbeid

I barnehagene som deltok i undersøkelsen er det ikke noe stort fokus på hvordan de skal arbeide med likestilling. BL1 sier at de reflekterer mye rundt likestillingsarbeidet som blir gjort, og situasjoner som oppstår. Her kommer også prinsippet om like muligheter for gutter og jenter inn.

BL2 sier at de arbeider mye med barnets identitet, og at det har noe med likestillingsarbeidet å gjøre. Da jeg stilte spørsmål om hvordan barnehagen legger til rette for likestillingsarbeid, svarte de:

BL1: Vi i vår barnehage har vel ikke noe uttrykt agenda rundt hvordan vi arbeider med likestilling, men vi reflekterer mye rundt det. Hos oss tenker vi at alle skal ha like muligheter. Når «Lucia» markeres i barnehagen, er det både gutter og jenter som har lyst til å være Lucia. Derfor trekker vi mellom alle barna hvem som skal være Lucia.

BL2: Vi har ikke hatt noe kjempestort fokus på det. Vi vet at det står i rammeplanen. Men vi er opptatt av at barna skal få lov til å være den de er uansett. Vi arbeider mye med deres identitet.

4.3 Voksnes holdninger og forventninger

Når det kommer til de voksnes holdninger og forventninger til de ulike kjønnene, er det like uttalelser mellom barnehagelærerne. BL1 sier at barna blir satt til å leke på en spesiell måte når vi voksne kjøper inn bestemte kjønnsdelte leker til barna.

BL2 sier at hvordan vi som voksne møter barna har noe å si for hvordan likestilling skjer.

Begge barnehagelærerne sier at det er de voksnes holdninger og forventninger som danner skillet mellom kjønnene i barnehagen. Da jeg stilte spørsmål om hva de trodde skillet mellom gutter og jenter kom fra, svarte de:

BL1: Det at jenter går i rosa og gutter går i blå er ikke normalt. Det er bare veldig vanlig. Disse mønstrene er noe som sitter i oss voksne. Det er jo vi som foreldre som kjøper rosa eller

blå klær til barna våre. Når jenter kun får dukker og perler, og gutter bare biler og togbane så må de jo leke på en spesiell måte. Så vi prøver jo å åpne opp for at lek er for alle.

BL2: Vi har jo snakket litt om det med hvordan vi som voksne møter barna. Ofte sier man å så fin du er til jenter, og så tøff du er til gutter. Men vi prøver å være mer bevisst på hvordan vi snakker. En gutt kan være like fin og en jente kan være like tøff.

4.4 Flere måter å være kjønn

Det kan være vanskeligere å godta at guttene går utenfor normene enn jentene. BL1 forteller at det kan være vanskeligere å godta gutter som er utkledd som prinsesser, enn jenter som er kledd ut som arbeidsmann på for eksempel karneval. BL1 sier at guttejentene synes godt, og at de tar plass. Hun sier videre at jenteguttene som er i barnehagen faller litt bort fra fellesskapet fordi de er stille og tar mindre plass i barnegruppa. BL1 forteller også om hvilke konsekvenser dette kan få for barna, og at kategoriseringen av kjønn er en fare for de barna som faller bort.

BL2 sier at de ønsker å åpne opp for at barna må få gjøre det de vil, og like det de vil. Videre forteller hun at dersom barn kommer med kommentarer, eller sier noe negativt om barnet som har gått utenfor normen, ønsker de å diskutere det med barna. Da jeg stilte spørsmål om hva de tenker om guttejenter og jentegutter, svarte de:

BL1: Det er kanskje litt vanskeligere å godta eller akseptere de guttene som går utenfor normen enn jentene som gjør det. Guttejentene synes veldig godt, de tar plass. Mens jenteguttene blir snakket veldig lite om. De blir litt usynlig. Vi snakker ofte om jenter som er forsiktige og stille, men veldig lite om guttene som er stille og forsiktige. Det tror jeg er en fare med å kategorisere ungene.

BL2: Jentene er veldig glad i å være sammen med guttene og omvendt. Men ettersom det bare er fire jenter og resten gutter på gruppa, kan det hende at det blir litt sånn jentegjeng. Det er jo slik at noen gutter elsker farger, og det må de få lov til. De må få like det de liker. Når unger kommer med kommentarer, så tar vi jo tak i det å gjerne diskuterer det med barna.

Da jeg var i BL1s barnehage noterte jeg meg ned en situasjon som jeg tenkte kunne være veldig relevant i forhold til intervjuet jeg gjennomførte sammen med BL1. Observasjonen var slik:

Jeg kom inn på avdelingen, det var færre barn i barnehagen den dagen på grunn av høstferien. Etter å ha blitt enig med BL1 om jeg kunne observere litt inne på avdelingen fikk jeg muligheten til å se litt hvordan de voksnes holdninger var ovenfor barn med tanke på likestillingsarbeid. Jeg la merke til at flere barn kom fra kjøkkenet med ansiktsmaling. En gutt kom bort til meg malt som en robot. Han hadde blå, grå og svart farge i ansiktet. Han snakket med grov stemme: ”jeg er en robot, jeg er en robot”. Deretter kom det to jenter ut fra kjøkkenet. Den ene jenta var malt med rosa i kinnene, den andre jenta med lilla. Begge hadde leppestift på seg, og glitter over øynene. Til slutt kom det en gutt gående mot meg malt som superhelten Batman. Jeg gikk på kjøkkenet for å se når barna ble malt. Der stod barna i kø. Den voksne som satt og malte barna spurte jentene om de ville ha rosa eller lilla i kinnene, og om de ville ha rosa eller rød på leppene. Deretter spurte hun om de ville ha glitter i kinnene eller over øynene. Den voksne spurte guttene om de ville være Batman, Superman eller om de ville ha en edderkopp på kinnet.

I neste del skal jeg drøfte ulike faktorer som har dukket opp gjennom undersøkelsen. Drøftingen skal skje med støtte i relevant teori, og på bakgrunn av egne tanker og erfaringer.

5.0 Drøfting

I denne delen av rapporten skal jeg drøfte analysen, tolkningene og funnene opp mot problemstillingen : *Hvordan oppfatter barnehagelæreren likestilling mellom jenter og gutter i barnehagen?* Jeg skal også drøfte opp mot relevant teori for å se om det er samsvar mellom det som blir sagt av barnehagelærerne og hva teorien formidler. Drøftingen er også på bakgrunn av egne tanker og erfaringer.

Min forståelse ut i fra undersøkelsen som er gjort i feltet, er at det er lite tilrettelagt arbeid med likestilling i barnehagen. Ingen av barnehagene som har deltatt i undersøkelsen har en plan eller et opplegg for hvordan de skal arbeide med likestilling, men de ønsker å reflektere over situasjoner der likestillingsarbeid er fokus. I følge Askland og Rossholdt (2012) handler

likestilling om hvordan man som barn blir møtt av de voksne, og at de voksne anerkjenner de ulike sidene ved barnet. Jeg mener at dersom man ikke arbeider med hvordan man som voksne møter barna i situasjonene som oppstår, har man ikke oppnådd det optimale nivået i likestillingsarbeidet. På en annen side har jeg sett at de voksnes refleksjon over situasjoner som skjedde, og tolkninger over egne holdninger i de ulike situasjonene er like viktig for at vi skal kunne forstå hva som var rett og hva vi kunne gjort annerledes. Jeg mener at det er i refleksjonen i etterkant at man faktisk tar lærdom av praksisen som var. I Følge Friis og Hornslien (2015) er det gjennom refleksjon vi blir bevisst på våre holdninger og væremåter. De nevner også at når man reflekterer i og med hele personalet, er det lettere for alle sammen å arbeide med likestilling som en naturlig del av hverdagen. Jeg mener det er viktig å reflektere med hele personalet slik at barnehagelærerne ikke skal sitte med taus kunnskap om likestillingsarbeidet. Jeg mener at ved å reflektere med hele personalet, får man delt viktig kunnskap slik at resten av personalet også får en bredere kompetanse i feltet.

Det er ulike meninger blant barnehagelærerne hva som er likestilling. BL2 mener at likestilling kan være å ta bort lekmateriell som er ”typisk” for de ulike kjønnene, og at likestilling mellom kjønn kan være å jevne ut forskjellen som ligger mellom gutter og jenter i barnehagen. En slik tanke om likestilling og kjønnsnøytralisering mener jeg gir begrensninger for hva barna har tilgang til av lekmateriell. På en annen side mener BL1 at det ikke er lekmateriell som er problemet, men de voksnes tradisjonelle forventninger til hva kjønn skal gjøre. En teori som nevner at lekende likestilling er et mål for barnehagene høres slik ut: Den lekende likestillingen er et miljø der både gutter og jenter fikk muligheten til å kjempe for å redde verden, og å pleie og vise omsorg. Da hadde barna fått brukt hele sin fantasi – og Batman kunne lagt helt fantastiske vaffelkaker (Henkel og Tomicic, 2011). Jeg mener at gutter og jenter skal ha like muligheter til deltakelse, og lik tilgang på alt av lekmateriell. Jeg mener at kjønnsnøytrale leker får bort skillet mellom kjønnene til en viss grad, men at det begrenser barnas mulighet til å utforske ulik lekmateriell. Det legges også vekt på at jenter må få være jenter, og gutter må få være gutter. Forskning viser til jenter og gutters biologiske behov i leken. Jenter har behov for å leke intimt der de prater om følelser, mens gutter har et behov for å planlegge å diskutere handlinger og funksjoner hos lekefigurene. (Knudsen, 2005). Jeg mener at dersom man tar bort muligheten for slik lek, vil behovet om å være sitt biologiske kjønn til dels bli tatt i fra dem.

En annen ting som er avgjørende for å få et likestilt miljø i barnehagen, er hvordan de voksne imøtekommer barna. Hva er det man ønsker å fortelle barna? Hvordan møter vi barna i situasjoner der kommunikasjon er viktig? I følge BL1 er det ikke en selvfølge at man skal si at guttene er så tøffe og jentene så fine. En gutt kan være like fin, og en jente kan være like tøff. Kunnskapsdepartementet (2012) skriver at barna *kjønn*es hele tiden av de andre barna og voksne som er rundt barnet daglig og at det settes forventninger til det biologiske kjønn. Jeg mener at når den voksne vet barnets biologiske kjønn, handler de deretter. Det vil si at når det blir forventet av jenter at de skal sitte å perle, og at gutter skal konstruere eller spille fotball går den voksne etter det som er normalt for barnas kjønn. Det er på en slik måte det sosiale kjønn dannes. Det sosiale kjønn er det kjønn som det sosiale systemet forventer at barnet skal være. BL1 forteller i intervjuet at det er de voksne som sitter med forventningene og fordommene. Da oppfatter jeg at det i stor grad er de voksne som er med på å danne det sosiale kjønn. Jones og Otterstad (2011) forklarer i sin bok at det er hvordan barnet blir snakket til, hvordan forståelsen den voksne har av kjønnene, hvilke forventninger de voksne har til kjønnene og praksisen som er avgjørende for hvordan barnet skal være. Av erfaringer har jeg sett at barn ofte ønsker å leve opp til de voksnes forventninger, noe som setter grenser for guttene eller jentene utenfor *normen*. Dersom det er forventet at gutten skal gå i blå klær, er det nok vanskelig for gutten å gå mot den voksnes forventninger med å gå i rosa klær. For det er på en måte ikke en mulighet for det. BL1 nevner også i intervjuet at en fare med å kategorisere barna er at noen barn blir usynlige eller mindre snakket om. Av erfaring nevner hun også at de såkalte ”jenteguttene” ofte faller bort, fordi det er mye fokus på jentene som er stille og som faller litt bort. På en annen side snakker man om hvordan motiver og verdier vi har bak handlingene vi gjør. Hva er det man ønsker å oppnå når vi snakker om tøffe gutter og snille, forsiktede jenter? Har de voksne en anerkjennende væremåte ovenfor gutter som slår seg, når vi forteller de at de er så tøffe? I følge Askland og Rossholt (2012) handler det ikke om hva man blir anerkjent på, men hvordan man blir anerkjent. De voksne som arbeider i barnehagen har selv erfaringer hvordan det er å være mann eller kvinne. De har vokst opp der det sosiale miljøet har satt forventninger til dem som kjønn. Dette preger hvordan de samhandler med barna. Jeg mener at barn som faller utenfor normen ofte ikke blir anerkjent for den de egentlig er. BL2 nevner også at alle barna må få lov til å like det de liker, og ikke bare det de voksne setter forventninger til at barna skal like. I følge Friis og Hornslien (2015) er det viktig at de voksne legger fra seg egne erfaringer i møte med barn. Slik dannes profesjonalitet i personalet.

Da jeg var å hadde intervju med BL1 tok jeg meg tiden til å observere en hendelse som fikk meg til å stoppe opp å reflektere. Hendelsen gikk ut på at en voksen på avdelingen malte barna i ansiktet. Jeg la merke til at alle jentene var malt lik, med enten lilla eller rosa i kinnene, glitter over øynene og farge på leppene. Alle guttene var malt som enten superhelter eller andre ”typiske” gutteting. Jeg gikk inn på rommet der den voksne satt. Der opplevde jeg å se at hun spurte jentene hvilken farge de skulle ha i kinnene, og leppene – ikke hva de ville bli malt som. Hun spurte guttene hva de ville bli malt som, og kom med innspill som: Batman, robot eller edderkopp på kinnet. På en side får en slik situasjon meg til å tenke på hvor viktig det er at man reflekterer sammen med hele personalet, de handlingene man gjør sammen med barna. Som Friis og Hornslien (2015) poengterer er det under refleksjon over egne handlinger og væremåter man ser hva man kan gjøre annerledes. Dersom hele personalet gjør dette sammen, deler man også viktig kunnskap. Da er det ikke lengre bare barnehagelæreren som sitter med kompetansen, men hele personalet. På en annen side handlet nok den voksne i observasjonen med de beste intensjoner, og tolket ut i fra normalen hva barna ville bli malt som. Hun gikk nok etter de tradisjonelle forventningene man har til jenter og gutter. Med tanke på intervjuet er det nok delvis samsvar mellom det BL1 forteller, og det som skjer i praksis. Hun forteller at barnehagen ikke har noe uttrykt agenda for arbeid med likestilling, men at de reflekterer i personalet dersom det er situasjoner man er litt usikker på. En slik situasjon hadde nok vært veldig refleksjonsrik i et personal som ønsker å fremme likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen.

6.0 Konklusjon

Målet med denne undersøkelsen har vært å finne svar på problemstillingen min: *Hvordan oppfatter barnehagelæreren likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen?*

Det er både lik og ulik oppfattelse hos informantene om hva likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen er. En felles oppfatning er at det er lite arbeid med likestilling i barnehagen, og at det er et viktig, men nedprioritert område. Den ene barnehagelærerens oppfattelse av likestilling mellom gutter og jenter er at de skal ha like muligheter til deltakelse, og at det er de voksne som sitter med fordommene og forventningene til hva kjønnet skal være å gjøre. Den andre barnehagelæreres oppfattelse er at vi har likt utgangspunkt, og at vi er likeverd uansett biologisk kjønn.

En annen del av oppfattelsen deres er hvordan de på best mulig måte kan få et likestilt samfunn i barnehagen. Felles oppfattelse for barnehagelærerne er at refleksjon er en viktig del av å bli en likestillende barnehage. Å dele kunnskaper og erfaringer med resten av personalet, både hvordan de møter ungene, men også hva som skjedde, og hva man kunne gjort annerledes. Sitter løsningen i oss voksne, eller er løsningen kjønnsnøytrale leker? Gjennom teorigrunnlaget mitt har jeg sett at det er viktig å reflektere i personalet, slik at man får en felles forståelse for hvordan man skal gå frem mot å få et likestilt samfunn i barnehagen. Jeg har også sett viktigheten i å ivareta barnas kjønn ved å la jenter være jenter, og gutter være gutter. Men likevel ikke sette en stopper for de barna som faller utenfor det vi kaller *normen*, eller det *tradisjonelle*.

7.0 Avslutning

Å utarbeide en slik oppgave har gitt meg ny kompetanse, og ny forståelse over likestillingsprinsippet. Jeg har også fått sett viktigheten i å arbeide med likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen. Hele prosessen handler grovt sett om barns dannelse av identitet, noe som er veldig viktig for barnas framtid.

Jeg føler jeg har hatt en rød tråd gjennom hele oppgaven, og at jeg har holdt meg innenfor rammene til problemstillingen min. Oppfattelsen som barnehagelærerne har av likestilling mellom gutter og jenter kan være stor – med mange ulike faktorer. Derfor har jeg valgt å se det fra begrepets side, fra barnehagens side, og i lys av ulike likestillingsdiskurser som foregår. Dersom jeg skulle forsket videre med temaet ville jeg nok også intervjuet assistenter for å se om de sitter med den samme oppfattelsen av likestilling mellom gutter og jenter. Jeg ville nok også tatt meg bedre tid til å observere. På den måten kan jeg se om det er samsvar mellom det barnehagelærere og assistenter forteller, og hva som skjer i praksis.

Litteraturliste

Askland, L. Og Rossholt, N. (2012). *Kjønnsdiskurser i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal Norsk Forlag.

Friis, P. Og Hornslien, Ø. (2015). Barnehagen-en kjønnet arena. I K, Emilsen (red.),
Likestilling og likeverd i barnehagen. Fagbokforlaget

Henkel, K. Og Tomicic, M. (2011). *Gi barna 100 muligheter i stedet for 2*. Pedagogisk forum
2011.

Knudsen, A. E. (2005). *Snille jenter og dumme gutter*. Pedagogisk Forum

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.
Kunnskapsdepartementet.

Otterstad, A, M. (2011). Ulike måter å forstå kjønn. I J, Rhedding-Jones (red.),
Barnehagepedagogiske diskurser. Universitetsforlaget

Rossholt, N. (2006). *Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen*.
Kunnskapsdepartementet.

Öhman, M. (1999). *Att ge flickor och pojkar i förskolan lika möjligheter*. Skolverket:
Uppsala.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Problemstilling : *Hvordan oppfatter barnehagelæreren likestilling mellom gutter og jenter i barnehagen?*

Rammesetting:

- informasjon om undersøkelsen og temaet til undersøkelsen.
- informasjon om hvordan jeg vil holde data konfidensielt og anonymt. Taushetsplikt.

Oppfatning:

- Hva er likestilling mellom kjønn for deg?
- Hvordan arbeider dere med likestilling /tilrettelegger likestillingsarbeidet?
 - hva vektlegges og hva kommer til syne?

Fokusområder:

Deltakelse

- Like/ulike muligheter for jenter og gutter til å delta i aktiviteter
 - hvilke aktiviteter tilbys jenter?
 - hvilke aktiviteter tilbys gutter?
- Like/ulike muligheter for jenter og gutter til å delta i samtaler

Rom

- Populære rom for gutter?
- Populære rom for jenter?

Voksnes holdninger

- Hvordan snakker man til jenter? Hva snakker man om?
- Hvordan snakker man til gutter? Hva snakker man om?
- Jentegutter og guttejenter (ulikheter og likheter mellom samme kjønn?)
- Snille jenter og rabagaster
- Søte jenter og tøffe gutter

Materialer

- lekmaterialer som tilbys barna (bøker, leker, eventyr)
- lekeapparater i uteområdet?
- Utforming av rom ute og inne?

Vedlegg 2

Navn på student

Adresse til studenten

Til:

FORESPØRSEL OM INTERVJU AV EN BARNEHAGELÆRER OG OBSERVASJON AV BARNEGRUPPE

Jeg ønsker med dette brevet å spørre om én førskolelærer fra storavdeling kunne tenke seg å stille opp som informant i anledning min fagoppgave. Jeg ønsker å intervju og observere førskolelæreren løpet av uke 40 eller 41, alt etter hva som passer for førskolelærer. Jeg henviser til brevet av Signe Agnete Hansen (se vedlegg).

Jeg heter Jeg går mitt siste studieår på Høgskolen i Nesna der jeg studerer førskolelærer. Jeg skal i min fagoppgave undersøke barns likestilling mellom kjønn i barnehagen.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver sier noe om at likestilling mellom kjønn i barnehagen skal gjenspeiles i barnehagehverdagen og at barnehagen skal bidra til et likestilt samfunn. (Rammeplan, 2011).

Det er jeg som skal gjennomføre undersøkelsen. Min veileder fra Høgskolen i Nesna: Anita Berg-Olsen har godkjent informasjonsskrivet i forkant av utsendelse.

Undersøkelsen vil inneholde et intervju med lydopptak, og observasjon av barnegruppe etter behov. Intervjuet blir bestående av noen spørsmål. Lydopptaket vil bli oppbevart i sikkerhet slik at det kun er jeg som har tilgang til datainnsamlingen. Lydopptaket vil bli slettet etter bruk. Jeg ønsker ikke at enkeltbarn blir nevnt i intervjuet. Jeg ønsker å holde navn på barnehage, barn og førskolelærer anonym. Jeg ønsker også å skrive under skjema for taushetsplikt når jeg ankommer barnehagen. Resultatene av undersøkelsen skal leveres inn til sensor, deretter framføres i fellesskap i undervisningen.

Jeg håper på positiv respons, og at jeg kan komme innom til en spennende samtale. Jeg kan kontaktes på e-post eller mobiltelefon.

Høgskolen i Nesna

Dato

Egen underskrift

Faglærers- veileders underskrift

Jeg samtykker å være med i undersøkelsen som informant.